

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

«Προωθώντας την Ποιότητα και την Ισότητα στην Εκπαίδευση: Ανάπτυξη, Εφαρμογή και Αξιολόγηση Παρεμβατικού Προγράμματος για Παροχή Ίσων Εκπαιδευτικών Ευκαιριών σε όλους τους Μαθητές»

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΜΑΣ ΜΟΝΑΔΑΣ: ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ

*Παράγοντας εστίασης για βελτίωση της αποτελεσματικότητας της σχολικής μονάδας:
Συμπεριφορά των μαθητών εκτός της τάξης*

Λεωνίδας Κυριακίδης
Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΜΙΑ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ

- Η οποιαδήποτε δράση για βελτίωση πρέπει να στηρίζεται σε *εμπειρικά δεδομένα (evidence-based)*.
 - Όσοι αποφασίζουν να υιοθετήσουν ένα μοντέλο αυτό-αξιολόγησης θεωρούν σημαντικά τα μηνύματα ανατροφοδότησης, τα οποία θα προκύψουν ως αποτέλεσμα της αξιολόγησης της σχολικής μονάδας.
 - Δεν πιστεύουν ότι όλα όσα θα προκύψουν είναι ήδη γνωστά, αλλά αντίθετα θεωρούν ότι τα αποτελέσματα της αυτό-αξιολόγησης πρέπει να είναι σεβαστά, έστω και αν οι ίδιοι έχουν αντίθετη άποψη.
- Το κάθε άτομο πρέπει να έχει υπόψη από το πρώτο στάδιο εφαρμογής της δυναμικής προσέγγισης *ποιο αναμένεται να είναι το τελικό αποτέλεσμα της*.

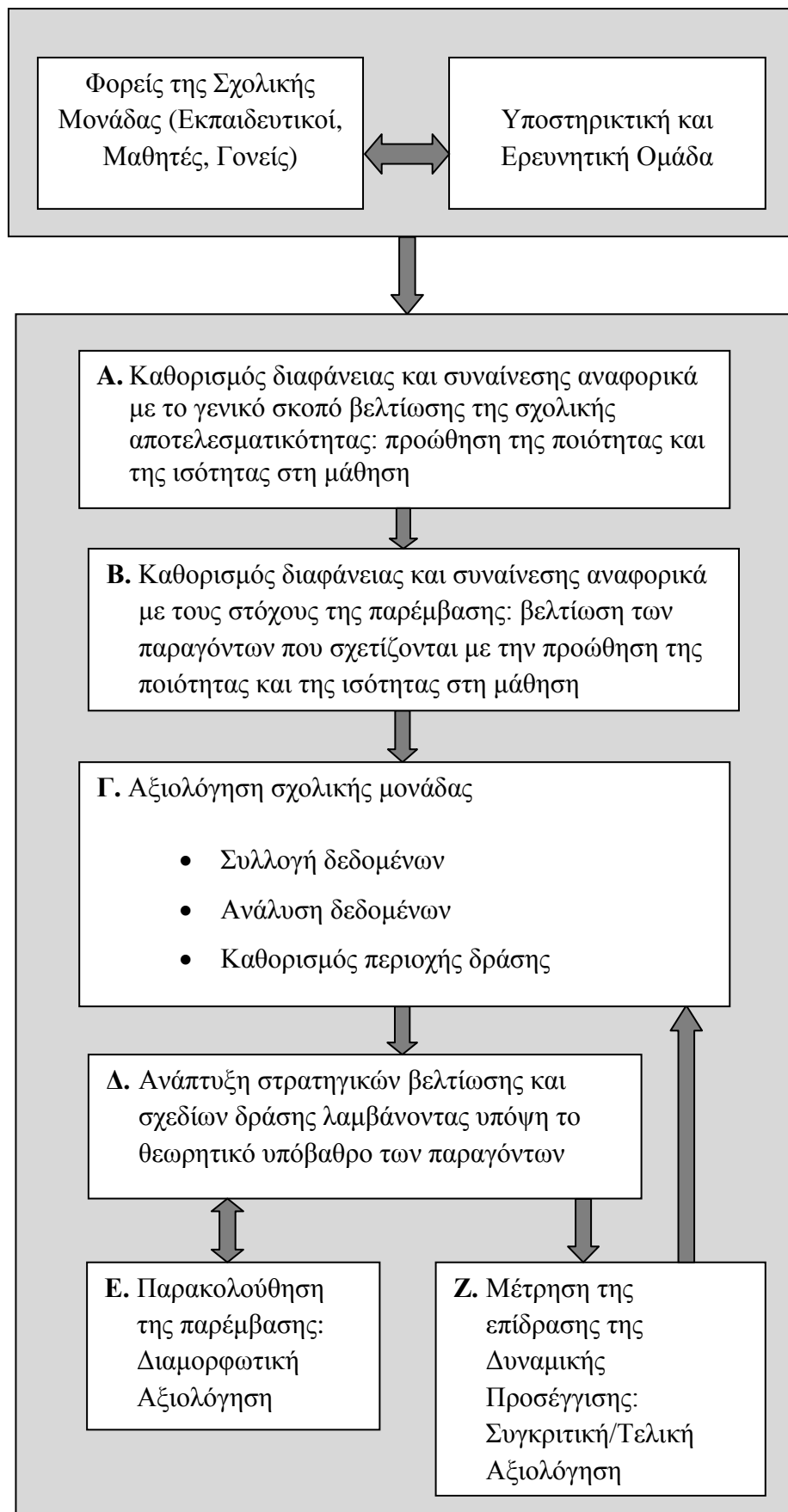
ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στάδιο Α: Προώθηση της μάθησης των μαθητών

- Βασική λειτουργία του σχολείου είναι **η μάθηση** και άρα κάθε καινοτομία είναι επιτυχημένη όταν οδηγεί σε βελτίωση των μαθησιακών επιπέδων του σχολείου.

Στάδιο Β: Αναφορά στους σχολικούς παράγοντες που σχετίζονται με τη μάθηση

- Ένα σχολείο καθίσταται και παραμένει αποτελεσματικό όταν αναλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν σε βελτίωση της διδακτικής πράξης και του μαθησιακού περιβάλλοντός του και αναπτύσσει μηχανισμούς αξιολόγησης για να μπορεί να βελτιώνει συνεχώς την πολιτική του.
- Η εμπλοκή του σχολείου σε ένα πρόγραμμα βελτίωσης της σχολικής αποτελεσματικότητάς του αναμένεται να συμβάλει αρχικά σε **βελτίωση των παραγόντων που εδράζονται στο επίπεδο του σχολείου** και τελικά σε **βελτίωση των μαθησιακών επιπέδων**.
- Κάθε μέλος πρέπει να επισημάνει τα οφέλη που αναμένει να αποκτηθούν και τα οποία τελικά θα οδηγήσουν σε βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.
- Κάθε προσπάθεια βελτίωσης της αποτελεσματικότητας πρέπει να στηρίζεται σε ένα στέρεο θεωρητικό σχήμα και να είναι σύμφωνη με εμπειρικά δεδομένα που αποκαλύπτουν τις βασικές ανάγκες ενός οργανισμού (*evidence-based and theory-driven approach to school improvement*).

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στάδιο Γ: Εντοπισμός περιοχής δράσης με τη συγκέντρωση δεδομένων (ο ρόλος της αυτό-αξιολόγησης)

- Αυτό-αξιολόγηση της σχολικής μονάδας με επίκεντρο τον τρόπο λειτουργίας των παραγόντων αποτελεσματικότητας.
- Αξιοποίηση εργαλείων μέτρησης των παραγόντων αποτελεσματικότητας και των προτεινόμενων διαδικασιών ανάλυσης των δεδομένων που προκύπτουν.
- **Καθορισμός της περιοχής δράσης:** Ομαδική συζήτηση για λήψη προκαταρκτικών αποφάσεων από εκπροσώπους όλων των φορέων του σχολείου (μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς).
- Κοινοποίηση αποτελεσμάτων και λήψη τελικών αποφάσεων.

Στάδιο Δ: Ανάπτυξη στρατηγικών βελτίωσης και σχεδίων δράσης

- Αξιοποίηση της βιβλιογραφίας σε σχέση με την αποτελεσματική λειτουργία των σχολείων και ειδικότερα του ΔΜΕΑ.
- Εισηγήσεις για δυνατότητες ανάληψης δράσεων: **Ο ρόλος της ερευνητικής ομάδας.**
- Οι βασικές πτυχές που πρέπει να καλύπτει ένα **σχέδιο δράσης** (βλ. Ημερολόγιο σχεδιασμού δράσεων πιο κάτω - Εγχειρίδιο σελ. 47).
- **Προσαρμογή των εισηγήσεων στο συγκείμενο του σχολείου:** Ο καθοριστικός ρόλος των εκπροσώπων των φορέων του σχολείου και της διευθυντικής του ομάδας.

Στάδιο Ε: Παρακολούθηση της παρέμβασης - Διαμορφωτική Αξιολόγηση

- Ανάπτυξη μηχανισμών διαμορφωτικής αξιολόγησης με τη βοήθεια της ερευνητικής ομάδας.
- Έγκαιρη ανάλυση δεδομένων και λήψη διορθωτικών μέτρων.
- **Βελτίωση των σχεδίων δράσης σε τακτά χρονικά διαστήματα.**

Στάδιο Ζ: Τελική αξιολόγηση και λήψη αποφάσεων για τη συνέχιση της παρέμβασης

- Αναγκαία η **μέτρηση της επίδρασης της παρέμβασης** στη βελτίωση του τρόπου λειτουργίας των παραγόντων και στην επίτευξη μαθησιακών στόχων.
- Τα αποτελέσματα καθορίζουν τόσο την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης, όσο και σε επίπεδο σχολείου αν θα συνεχίσει τη νέα σχολική χρονιά με δράσεις για την ίδια περιοχή δράσης ή/και αν θα αναπτυχθούν σχέδια δράσης που θα αφορούν βελτίωση του σχολείου σε άλλους παράγοντες.
- Καθορισμός νέας περιοχής δράσης ή/και σχεδίων (επιστροφή στο στάδιο Δ).

Ημερολόγιο σχεδιασμού δράσεων και στρατηγικών για προώθηση της ποιότητας και της ισότητας στο σχολείο μου

Όνομα Σχολείου:
 Όνομα Συντονιστή:
 Χρονική Περίοδος:

A. Εστίαση Στρατηγικών (σημειώστε X):

Πολιτική για βελτίωση του περιβάλλοντος μάθησης του σχολείου

- Συμπεριφορά των μαθητών εκτός της τάξης
- Αλληλεπιδράσεις και συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών
- Προώθηση των δεσμών συνεργασίας του σχολείου με τους εξωτερικούς φορείς που εμπλέκονται στη σχολική διαδικασία
- Αξιοποίηση των πηγών μάθησης που υπάρχουν στο σχολικό χώρο

Πολιτική και δράσεις για βελτίωση της διδακτικής πρακτικής

- Ποσότητα διδασκαλίας
- Ευκαιρίες μάθησης
- Ποιότητα διδασκαλίας

B. Σχέδιο Δράσης (περιγράψτε συνοπτικά τα πιο κάτω):

ΣΧΕΔΙΟ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΧΕΔΙΟΥ
	α) Σύντομη περιγραφή της προτεραιότητας που έχει επιλέξει το σχολείο σας/στρατηγικές που θα αναπτύξει το σχολείο σας (γενικά):
ΕΦΑΡΜΟΓΗ	ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ
	β) Σε ποιο στάδιο βρίσκεστε συγκεκριμένα όσον αφορά τις στρατηγικές/προτεραιότητές σας; γ) Ποιοι εμπλέκονται σε αυτό το στάδιο; - Στο σχολείο σας (εκτός από τον εαυτό σας): - Έξω από το σχολείο (π.χ γονείς, σύμβουλοι, ...): δ) Ποια είναι τα χρονικά πλαίσια;
ΕΛΕΓΧΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ
	ε) Πότε και πώς θα αξιολογήσετε τις προτεραιότητες/στρατηγικές σας; - σε τακτά χρονικά διαστήματα: - στο τέλος του προγράμματος:
ΔΡΑΣΗ	ΣΥΝΕΧΙΣΗ Ή ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
	στ) Ως αποτέλεσμα της αξιολόγησης υπάρχει κάτι που πρέπει να αλλάξει; Εάν ναι, τι είναι αυτό;

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΣ

Συμπεριφορά των μαθητών εκτός της τάξης (βλ. επίσης Εγχειρίδιο σελ. 17-22)

A) Συμπεριφορά των μαθητών κατά το διάλειμμα

- Σχολική πολιτική που να αφορά στην *αποτελεσματική επιτήρηση* των μαθητών κατά την ώρα του διαλείμματος.
 - Καθορισμός του επακριβούς ρόλου κάθε εκπαιδευτικού κατά την παιδονομία και συγκεκριμένων σημείων του σχολείου όπου θα παιδονομεί.
- Εάν ένας μαθητής επισημανθεί ότι συστηματικά παραμένει μόνος στο διάλειμμα τότε θα πρέπει να προσεγγιστεί με στόχο να εντοπιστεί η αιτία του προβλήματος και να ενθαρρυνθεί σταδιακά η ένταξη του μέσα στο σχολικό περιβάλλον.
- *Συστηματική παρατήρηση μαθητών*: Εντοπισμός προβλημάτων που μπορεί να αντιμετωπίζουν, συζήτηση μαζί τους, ενθάρρυνση κατάθεσης των εμπειριών τους, δημιουργία συνθηκών για ελεύθερη έκφραση των συναισθημάτων τους.
- Οι παιδονόμοι πρέπει να φροντίσουν να είναι ορατοί σε κοινόχρηστες περιοχές του σχολείου όπως οι διάδρομοι, οι σκάλες, η καντίνα, η αίθουσα αθλοπαιδιών, η αποθήκη και οι τουαλέτες για καλύτερο έλεγχο των της συμπεριφοράς των μαθητών και για αποφυγή κρουσμάτων εκφοβισμού και ρατσισμού.
- *Έμμεση ένταξη παιδιών διαφορετικής εθνικότητας μέσα στο σχολικό περιβάλλον*: Για παράδειγμα, την ώρα του διαλείμματος ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά αυτά να δείξουν στα άλλα παιδιά ένα παιχνίδι που παίζουν στη χώρα τους και είναι διαφορετικό από αυτά που παίζουν συνήθως τα παιδιά στα σχολεία μας.
- *Οργάνωση ομαδικών δραστηριοτήτων-παιχνιδιών από μέρους των εκπαιδευτικών*: Αποτρεπτικός παράγοντας για εμφάνιση συμπεριφορών απειθαρχίας, εκφοβισμού ή ρατσισμού, καθώς «αναγκάζει» τους μαθητές να συνεργαστούν.
 - Απαραίτητες προϋποθέσεις για επιτυχία: 1) συμμετοχή όσο το δυνατό περισσότερων μαθητών, 2) καθορισμός κανόνων (π.χ., να παίζουν όλα τα παιδιά, να ακολουθούν τους κανόνες του παιχνιδιού, να είναι ενεργητικοί, να χρησιμοποιούν κατάλληλα τον εξοπλισμό, να επιστρέφουν ό, τι δανείστηκαν αφού ολοκληρώσουν το παιχνίδι, να σέβονται τον προσωπικό χώρο των άλλων μαθητών, να σταματούν όταν χτυπήσει το κουδούνι).
- Δημιουργία ενός πιο ελκυστικού φυσικού σχολικού περιβάλλοντος (παγκάκια, τραπεζάκια).
- *Ανταμοιβή της καλής συμπεριφοράς*: Καθορισμός ενός συστήματος κινήτρων για τη βελτίωση του κοινωνικού περιβάλλοντος του σχολείου δίνοντας έμφαση στην τήρηση του κώδικα καλής συμπεριφοράς και στην προώθηση σωστών και αποδεκτών πράξεων έξω από την τάξη.

- Η αναγνώριση και ο έπαινος μπορούν να δοθούν κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης, ενώπιον της τάξης ή ακόμα και κατά τη συνεδρίαση του προσωπικού.
- Συστήνεται ένας συνομήλικος σε ρόλο συμβούλου να στηρίζει, να συμβουλεύει και να στηρίζει τα παιδιά που αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα. Αυτοί οι μαθητές-σύμβουλοι μπορεί να τύχουν ειδικής εκπαίδευσης, ώστε να βελτιώσουν τις δεξιότητες επικοινωνίας τους, εχεμύθειας, φιλίας και αποδοχής.
 - Αυτοί επιτηρούνται από τους εκπαιδευτικούς και να ζητούν άμεση καθοδήγηση όταν το πρόβλημα είναι σοβαρό.

B) Συμπεριφορά των μαθητών πριν την έναρξη των μαθημάτων και μετά τη λήξη των μαθημάτων

- Το σχολείο να βρει τρόπους πληροφόρησης για τον τρόπο με τον οποίο ο κάθε μαθητής φτάνει στο σχολείο το πρωί και φεύγει από αυτό το μεσημέρι.
- Να υπάρχει προσωπικό που να υποδέχεται τους μαθητές το πρωί και να υπάρχει και ο κατάλληλος χώρος μέσα στο σχολείο για να απασχολούνται. Με τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να υπάρχει και το προσωπικό που θα μπορεί να μένει μετά τη λήξη των μαθημάτων με αυτά τα παιδιά μέχρι να έρθουν να τα παραλάβουν οι γονείς τους.
 - Το σχολείο θα πρέπει να εργοδοτήσει ένα υπεύθυνο άτομο (κατά προτίμηση εκπαιδευτικό) που να πληροί τα κριτήρια και όχι οποιοδήποτε ενήλικα (π.χ. μια γραμματέα ή ένα γονιό χωρίς οποιοδήποτε υπόβαθρο).
 - Το άτομο που θα επιλεγεί απαιτείται να έχει συγκεκριμένα προσόντα, ικανότητες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με παιδιά.
- Το σχολείο πρέπει να βρει τρόπους πληροφόρησης για τη συμπεριφορά των μαθητών στα λεωφορεία κατά τη διαδρομή προς και από το σχολείο ή έξω από το σχολείο. Τις πληροφορίες αυτές μπορεί να δώσει ο οδηγός του λεωφορείου και ο σχολικός τροχονόμος (εάν υπάρχει κάποιος μαθητής που συστηματικά δεν έχει συνοδεία από τους γονείς του, εάν εντοπίζονται περιστατικά ρατσισμού ή εκφοβισμού κτλ.).
- Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην θέσπιση ξεκάθαρων κανόνων προς όλους τους μαθητές που να αφορούν την είσοδό τους στο σχολείο. Οι κανόνες πρέπει να ανακοινωθούν σε όλους τους μαθητές.

Γ) Καθορισμός κώδικα συμπεριφοράς από το σχολείο (με συνεργασία μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων) αναφορικά με τη συμπεριφορά των μαθητών εκτός της τάξης

- Σύντομοι, σαφείς κανονισμοί που να περιλαμβάνουν άμεσες συνέπειες για την επιθετική ή ρατσιστική συμπεριφορά και εξίσου άμεση επιβράβευση για την επιθυμητή συμπεριφορά.
- Να ενισχύονται αξίες όπως ο σεβασμός, η δικαιοσύνη, το ενδιαφέρον για τους άλλους και η προσωπική ευθύνη.

- Να ορίζει ξεκάθαρα τι θεωρείται μη αποδεκτή συμπεριφορά, επιθυμητή συμπεριφορά και τις συνέπειες για τις παραβάσεις.
- Να απευθύνεται σε ενήλικες και μαθητές, με την κατάλληλη γλώσσα κάθε φορά ανάλογα με την ηλικία και να είναι αναρτημένος σε εμφανή σημεία του σχολείου.
- Στον κώδικα συμπεριφοράς πρέπει να καθορίζονται ξεκάθαρα οι προσδοκίες από τα παιδιά που μπορεί να τυγχάνουν ρατσιστικής ή μειονεκτικής συμπεριφοράς: α) ανάφερε το γεγονός σε ένα δάσκαλο, β) ανάφερε το γεγονός στο διευθυντή, γ) ενημέρωσε τους γονείς σου, δ) ζήτησε βοήθεια, ε) ζωγράφισε, γράψε ή συζήτησε τα συναισθήματά σου, και στ) κάνε παρέα με παιδιά που εμπιστεύεσαι.
- Στον κώδικα συμπεριφοράς πρέπει να καθορίζονται και οι ευθύνες των μαθητών που είναι αυτόπτες μάρτυρες: α) ανάφερε το περιστατικό σε ένα ενήλικα, β) προσπάθησε να βοηθήσεις τους μαθητές που χρειάζονται βοήθεια, γ) κάνε παρέα με παιδιά που είναι μόνα-ζήτησε από το συμμαθητή σου να έρθει στην παρέα σου, δ) όταν γνωρίζεις πως κάποια παιδιά συμπεριφέρονται άσχημα σε ένα μαθητή, ενημέρωσε ένα μεγάλο στο σχολείο και ένα μεγάλο στο σπίτι, ε) μην κουτσομπολεύεις για το περιστατικό.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας μπορεί να επιτευχθεί με αξιοποίηση των θεωρητικών σχημάτων της Έρευνας για την Εκπαιδευτική Αποτελεσματικότητα και με συγκέντρωση σχετικών δεδομένων που θα βοηθήσουν τόσο στον εντοπισμό αναγκών για βελτίωση όσο και σε παρακολούθηση του τρόπου υλοποίησης της κάθε δράσης που το σχολείο αναλαμβάνει.
- Η κάθε παρέμβαση πρέπει να στηρίζεται τόσο σε *εμπειρικά δεδομένα (evidence-based)* όσο και σε *θεωρητικά σχήματα (theory-driven)* που έχουν ελεγχθεί ως προς την εγκυρότητά τους και τα οποία βοηθούν στο να κατανοήσουμε ποιοι παράγοντες και σε ποιο βαθμό μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα της κάθε παρέμβασης.

Καλή συνέχεια και επιτυχία στο έργο μας!

Το τριετές ερευνητικό πρόγραμμα «Πρωθώντας την Ποιότητα και την Ισότητα στην Εκπαίδευση: Ανάπτυξη, Εφαρμογή και Αξιολόγηση Παρεμβατικού Προγράμματος για Παροχή Ίσων Εκπαιδευτικών Ευκαιριών σε όλους τους Μαθητές» (Αρ. Πρωτόκολλου ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ/ΠΑΙΔΙ/0609(ΒΕ)/04), χρηματοδοτείται από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας.